

PhDr. Hynek Šmerda: František Sušil – Život, dílo a odkaz budoucím generacím.
Doktorská disertační práce, Teologická fakulta Jihočeské univerzity
v Českých Budějovicích 2011, počítačový otisk, 420 stran.

Oponentský posudek vypracoval: prof. ThDr. Jan B. Lášek, Dr. phil. h. c.

Kandidát předložil velmi obsáhlý text, který sám na několika místech charakterizuje jako prolegomena k budoucímu životopisu Františka Sušila. Hned na počátku mohu konstatovat, že pracoval velmi pilně a z primární i sekundární literatury neopomenul nic co je důležité.

Jeho rozsáhlé dílo je rozděleno na čtyři souvislé celky. Celek první zachycuje obraz doby Františka Sušila (str.16-112). Tuto kapitolu považuji za zdařilou syntézu. Zejména je třeba vyzdvihnout, že zná široké spektrum literatury a zejména také literaturu novou. Je zabudována také produkce HTF UK, což hodnotím obzvláště kladně. Naše fakulta se v rámci studia reformního hnutí katolického duchovenstva v 19. století problematikou církve a nacionalismu dlouhodobě zabývá. Jsou uvedena i díla německé provenience, případně v cizím jazyce publikovaná díla českých autorů (Mácha, Skalický). Šmerda správně vidí různé zaměření katolicismu v Čechách a na Moravě v první polovině 19. století. Zatímco českou teologii a církevní život považuje za ovlivněný osvícenstvím a myšlením Bolzanovým správně konstatuje, že na Moravě byl tento vliv menší. Obrozenecká činnost na Moravě vzniká zhruba o padesát let později než v Čechách a její průběh je také jiný. Všimá si i autorů, kteří nejsou v římskokatolickém prostředí akcentováni. Uvádí sice Wintrův Josefinismus, ale již nikoliv velké syntézy tohoto autora k 19. století. Ty jsou sice překonány, ale právě proto, že Winter byl původem školený teolog by mohly být pro jeho celkové zarámování událostí velmi užitečné. K této první části nelze mít žádné faktické výhrady, i když úhel pohledu na některé události může být pochopitelně jiný.

Druhým velkým celkem je život Sušilův. Velmi přehledným způsobem je podán stručný přehled na základě většinou sekundární literatury. Z přiloženého seznamu použité literatury je vidět, že pro svoji práci používal i některé archiválie. Zejména ty, které jsou uchovány ve vatikánském státním archivu, v archivu brněnského biskupství a v Moravském zemském archivu. V textu však jsou tyto archiválie citovány pouze příležitostně. Nejsem specialista na archivní fondy, tykající se Sušila a jeho družiny. Přesto se však domnívám, že podrobnější vytěžení těchto archiválií by snad mohlo přinést ještě některá nová fakta. V samotné životopisné kapitole je rozebírán i Sušilův vliv na své okolí. Jsou prezentovány stručné medailony jeho družiny a je podána osvětová a spolková činnost u jejíhož zrodu stál, nebo ke které podal podnět. Zvláštní pozornost je věnována oprávněně cyrilometodějské

myšlenky a myšlenky obnovy velehradského dědictví. Je nesporným faktem, že pro rozvoj cyrilometodějství udělal Sušil skutečně mnoho. Sympatické je, že autorově pozornosti neunikla žádná monografie, sborník či delší stať, která byla Sušilovi věnována. Pro budoucí badatele, kteří se budou pokoušet o kritický Sušilův životopis, může být proto jeho dílo dobrým průvodcem.

Třetí část doktorské rozpravy se nazývá Teologické dílo a jeho přínos. Je chvályhodné, že kandidát se v teologické disertaci soustředil právě na tuto tolik opomíjenou kapitolu. Provedl v ní výčet a popis celého Sušilova teologického díla. Samostatná kapitola je věnována překladu Apoštolských otců, dále osmidílnému překladu a výkladu Nového zákona a konečně opravným snahám na poli církevní hymnologie a překladatelské teologické činnosti. Rovněž ví o dalších drobných Sušilových pracích publikovaných v tehdejších časopisech. Leč i tento třetí celek, byť je zpracován s příslovečnou pílí dobrého sběratele, bude potřebovat v budoucnu ještě další rozpracování.

V závěru celé práce kandidát přiznává, že se mu nepodařilo dostat do Sušilovy knihovny a prohlédnout si některé knihy, zda v nich nejsou například Sušilovy poznámky. To není vážným nedostatkem. Pokud bude tato problematika v budoucnu ještě zpracovávána, bylo by obzvlášť vhodné ukázat nejenom na starší překlady biblických knih či patristické literatury do češtiny (to je vše vzorně uvedeno), ale také na to jakou konkrétní odbornou literaturu Sušil ke své práci užíval. Jisté zmínky o tom jsou v Sušilově korespondenci (ty jsou také uvedeny), ale hlubší rozbor zde není. Na více místech autor správně uvádí, že Sušilovy exegetické snahy jsou dnes překonány. Zejména pokud jde o jeho komentáře k novozákonním spisům bylo by velmi zajímavé pokusit se stanovit, na kterých exegetech katolické provenience byl Sušil nejvíce závislý. Šmerda vícekrát cituje charakteristiku Skalického, podle které je Sušilův komentář obrovská beztvará hmota, surový materiál, který se nabízí k dalšímu teologickému vytěžení (str.210 a následující). Nedomnívám se, že všechny poznámky a výklady jsou původní. Sušil musel vycházet zejména z německých prací. Nesporné je, že zejména pro textově kritické analýzy užíval i protestantské autory. Bylo by zajímavé určit zda a která protestantská exegeze měla na něho vliv. Taková práce ovšem vyžaduje spíše odborníka z oboru biblistiky, než církevního historika a filozofa. K básnické tvorbě Sušilově se nemohu vyjadřovat a tím méně k jejímu hodnocení. Osobně se však přikláním k tomu, co na počátku 20. století k tomuto tématu napsal M. Hýsek. Velmi mě zaujala pasáž o rozboru díla Makarie Bulgakova a katechismu charkovského metropolitě Filofa (str.243 a následující). Myslím si, že ze Sušilových prací, týkajících se názorů pravoslavné církve, by se dalo vytěžit ještě více. Sušil publikoval teologické články na toto

téma vedle ČKD i v Blahověstu. Pan kandidát lituje (str.248), že limitovaný rozsah disertace mu neumožnil některé tyto články rozebrat. Domnívá se, že je možno je vřadit do obvyklého rámce tehdejší kněžské spisovatelské činnosti. Z velké části pravdu má, ale přece jen si myslím, že podrobnější rozbory by mohly přinést nějaké nové pohledy. Minimálně to z jaké literatury Sušil čerpal a jak kritický byl vůči svým pramenům.

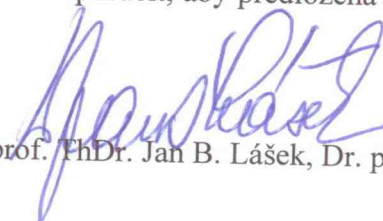
Velmi rozsáhlý je čtvrtý celek nazvaný Sušilův odkaz v knihách, člancích a vzpomínkách. Dá se říci, že jsou zde sebrány všechny zmínky v literatuře o Sušilovi od jeho smrti až do doby přítomné. Autor utvrzuje čtenáře své rozpravy v tom, že se snaží o nestranný pohled pokud možno bez zhodnocení. Nejsem o tom zcela přesvědčen, i když na druhé straně musím přiznat, že hodnotící hlediska jsou víceméně vyvážená. Právě proto, že jsou sebrána zcela protichůdná svědectví a hodnocení, může dojít někdy k nežádoucímu zkreslení. Ostatně každý bude souhlasit s tím, že jakýkoliv pokus o vědeckou monografii o Sušilovi bude znamenat pro jejího autora či autory studium všech těchto sekundárních pramenů a jejich nové hodnocení. Jako konkrétní příklad mohu uvést Šmerdův soud o profesoru Kaňákovi (str.267) či o kanovníku Josefu Benešovi. Oba pány jsem osobně znal a slyšel je na téma Sušil veřejně hovořit. Psali pod velkým tlakem totalitního režimu a rozhodně nechtěli sdělit to, co z jejich textu bohužel dnes vytěžíme. Šmerdův přínos je, že zde upozornil na některé články, které by jinak zůstaly zcela zapomenuty. Mám na mysli například studii Karla Flose z roku 1973, která zdaleka překračuje pouhé vlastenecké glorifikování a pokouší se vidět Sušila v širších evropských teologických souřadnicích.

Závěr celé práce je velmi vyvážený. Kandidát si uvědomuje, že Sušilův odkaz byl zneužíván a volá po dalším seriózním bádání. Nezbyvá, než s ním zcela souhlasit.

Celkové hodnocení práce:

Jak bylo konstatováno již na začátku, jedná se o rozpravu jejíž materiál byl po dlouhou dobu pečlivě sbírán. Možná, že by tématu prospěl více, kdyby byla věnována soustředěnější péče analytickému rozboru a hlubšímu zhodnocení Sušilova teologického odkazu. Celá řada faktů, zde sumarizovaných, bude muset být hodnocena v rámci jednotlivých vědních disciplín, které se v budoucnu budou Sušilem zabývat. Přínos této disertace je v pokusu o komplexní pohled a v otevření otázek, které byly v souvislosti se sušilovským bádáním doposud zanedbávány. Přes všechny kritické výhrady mohu s dobrým svědomím doporučit, aby předložená rozprava byla přijata jako doktorská disertační práce z teologie.

V Praze dne 16.května 2011

prof. ThDr. Jan B. Lášek, Dr. phil. h. c.